

ABSTRACTS – ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΣΑΡΙΣΧΟΥΛΗ, *Αποσπάσματα της Ιλιάδας από την Αίγυπτο.*

Σχολιασμένη έκδοση τριών παπύρων του Βερολίνου που διασώζουν αποσπάσματα από την *Ιλιάδα* (Υ 351-365, Ε 719-724, 765-770, Κ 324-335, 362-374).

P. KOTZIA-PANTELI, «It is the Same Road. Echoes of Heraclitus, fr. 60».

Taking as a starting-point the position formulated by Jean Pépin in his study «Clément d’Alexandrie, les *Catégories* d’Aristote et le fragment 60 d’Héraclite» that Clemens Alexandrinus (*Strom.* VIII 8.24), who was very familiar with Heraclitus, specifies the standard example «ascent/descent», given by the commentators on Aristotle’s *Categories* for the term *heteronyma* —which is traditionally discussed in commentaries on the first chapter of this treatise, —not with the κλιμαξ, but with the Heraclitean ὁδός of fragment B 60 D-K=33a Markovich, this study seeks:

– to trace, in its first part, the use and function of the «ascent/descent» example in the texts of the commentators in general, and not only in commentaries on the *Categories*, —the example being a favourite one with commentators, and one which they used not only when dealing with the heteronyma, but whenever things identical τῷ ὑποκειμένῳ but different τῇ σχέσει were at issue; in other words, whenever the matter arose as to the point of view from which something can be considered or talked about. Through the commentaries of Elias *In Porph. Isag.*, on the one hand, and of Simplicius and Philoponus *In Aristot. Phys.*, on the other, it is clear that the Heraclitean echo which Pépin identifies in Clemens actually goes back to Aristotle himself (*Phys.* III 3).

– to investigate, in the second part, the sources of Galen, where (*De plac. Hippocr. et Plat.* IX) an extremely interesting echo is identified of fragment 60, in the discussion of the relation which governs the dialectical methods of division and synthesis, of which Plato makes mention in *Phaedr.* 265c-e.

Both parts of the research lead with a high degree of certainty to the hypothesis that Plato, and Aristotle too, gave fragment 60 of Heraclitus a relativistic interpretation.

Δ. ΡΑΙΟΣ, *Προτάσεις για τη χρονολόγηση των Σφαιρικών του Μενέλαου από την Αλεξάνδρεια.*

Ο τεχνικός χαρακτήρας της πραγματείας δεν αφήνει πολλά περιθώρια για τη χρονολόγησή της με βάση τις λεγόμενες εσωτερικές μαρτυρίες. Έτσι η παλαιότερη έρευνα (Steinschneider, Krause, Björnbo) επικέντρωσε την προσπάθειά της στην ταύτιση του αποδέκτη του έργου (Bāsīlides Allādsī, Alādijā (El-Ladzi), πιστεύοντας ότι πίσω του κρύβεται σίγουρα ένας Ρωμαίος αυτοκράτορας (κατά προτίμηση ο Αδριανός). Τελευταία ο A. Heinen πρότεινε να αναγνωρίσουμε το ελληνικό προσηγορικό βασιλεύς και το γεωγραφικό όνομα Έλευσίς, που οδηγούν πάλι στον Αδριανό (επίσημο μύστη των Ελευσίνιων Μυστηρίων) και σε μια χρονολογία σύνθεσης των *Σφαιρικών* μετά το 125 μ.Χ.

Η απόδοση όμως της καλύτερης πραγματείας του Μενέλαου σε μια εποχή που ο τελευταίος, αν δεν είχε ήδη πεθάνει, θα διήνυε την 7η ή 8η δεκαετία της ζωής του, φαίνεται εντελώς απίθανη· επιβάλλεται έτσι η αναζήτηση νέων δρόμων, όπως είναι η πιθανή ταύτιση του αραβικού Bāsīlides με το κύριο όνομα Βασιλείδης ή το προσηγορικό βασιλείδης.

Ο αδύνατος, με τα σημερινά δεδομένα, συσχετισμός του αραβικού Allādsī με κάποιο από τα γνωστά ονόματα του Δομιτιανού από τη μια, και το γεγονός ότι ο Νέρβας δεν υπήρξε ποτέ βασιλείδης από την άλλη, οδηγούν στον Τραϊανό και τον Αδριανό. Ο πρώτος υπήρξε για λίγους μήνες θετός βασιλείδης του Νέρβα (97-78: εποχή που ο Μενέλαος βρισκόταν στην αυτοκρατορική αυλή της Ρώμης), ενώ το όνομα του Αδριανού θα κέρδιζε έδαφος, αν δεχόμαστε ότι Bāsīlides = βασιλεύς και ότι πίσω από το αραβικό Al-lādsī ή El-Ladzi κρύβεται το όνομα Αίλιος Άδριανός ή Έλλάδιος.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης η δυνατότητα πίσω από τις ίδιες αραβικές λέξεις να κρύβεται το γεωγραφικό Λαοδικεύς ή Λαοδικηνός, καθώς οι στενές σχέσεις του Τραϊανού και του Αδριανού με τη Λαοδικεία της Συρίας αποτελούν ιστορική πραγματικότητα. Η πιθανή, τέλος, ταύτιση του αραβικού Bāsīlides Allādsī με ένα βασιλικόν μέλος της οικογένειας των Έλουιδίων (Helvidii) ή με τον ομώνυμο «αστρονόμο» και θείο του Αδριανού Aelius Hadrianus, δείχνει ότι ο αινιγματικός αποδέκτης του έργου θα μπορούσε να είναι και κάποιος μορφωμένος αυτοκρατορικός συγγενής ή φίλος.

Το συμπέρασμα είναι ότι η τοποθέτηση της σύνθεσης και της αποστολής των *Σφαιρικών* στα τελευταία χρόνια του Αδριανού (μετά το 125 μ.Χ.) πρέπει να απορριφθεί ως απίθανη. Αντίθετα, η απόδοση του ίδιου έργου στην εποχή

του Νέρβα ή στα πρώτα χρόνια της βασιλείας του Τραϊανού συγκεντρώνει πολύ περισσότερες πιθανότητες, όχι μόνον για λόγους χρονικών δεδομένων, αλλά και ιστορικών συγχυριών. Σε μια εποχή «πολιτικής κάθαρσης», λίγους μόνο μήνες μετά τη δολοφονία και τη *damnatio memoriae* του τελευταίου εκπροσώπου της δυναστείας των Φλαβίων, ο Μενέλαος, δεδηλωμένος φίλος του Δομιτιανού, για να αποφύγει τον αναμενόμενο διωγμό του και να εξασφαλίσει την εύνοια των νέων αρχόντων, πρέπει να κατέφυγε σε όλα τα πρόσφορα μέσα. Και ένα από τα πιο αποτελεσματικά ήταν φυσικά η κολακεία της νέας εξουσίας με την αφιέρωση του καλύτερου έργου του είτε στον ίδιο τον αυτοκράτορα είτε σε κάποιον ισχυρό φίλο ή συγγενή του.

I. D. POLEMIS, *Unpublished homily of Samuel Mavropous*.

Edition of an unpublished homily of Samuel Mavropous. The author believes that the text is an *encomion* of Patriarch Lucas Chrysoberges, addressed to his successor, Michael of Anchialos.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, *Σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Δύσης τον 16ο αι.
Ένα γράμμα από τη Βιέννη στη Βενετία.*

Αντικείμενο του άρθρου είναι η δημοσίευση της αδημοσίευτης επιστολής Vind. Suppl. Gr. 140 που σώζεται στο τμήμα χειρογράφων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Αυστρίας. Η ίδια η επιστολή εντάσσεται στα πλαίσια των σχέσεων ελλήνων λογίων της Τουρκοκρατίας με τη Δύση κατά τη διάρκεια του 16ου αιώνα: συγκεκριμένα με τον κύκλο των μεταρρυθμιστών στην Τυβίγγη, ο οποίος συνδέεται με τον ουμανιστή και διδάσκαλο των ελληνικών και λατινικών γραμμάτων στο Πανεπιστήμιο της Τυβίγγης Μαρτίνο Κρούσιο.

Στο συγκεκριμένο άρθρο δίνεται η διπλωματική δημοσίευση της επιστολής, περαιτέρω γίνεται σχολιασμός του περιεχομένου της και αναφορά στο ιστορικό πλαίσιο, στο οποίο εκείνη ανήκει. Ο επιστολογράφος γράφει από τη Βιέννη, η οποία αποτελεί —όπως αφήνεται να εννοηθεί από την ίδια την επιστολή— πνευματικό σταθμό στο ταξίδι του προς την Τυβίγγη.

Η επιστολή ως χειρόγραφο αναφέρεται στον κατάλογο του Hunger Herbert: *Katalog der griechischen Handschriften der Österreichischen Nationalbibliothek, Supplementum Graecum*, Wien 1995 (συμπληρωμένη και ανανεωμένη έκδοση).

ANNA TABAKI, *Charles Rollin's Pedagogical Views as Transmitted through the Greek Translation of Trait  des  tudes*.

Occupying a position between the old (tradition) and the new

(change), *Precepts on the proper upbringing of children* (Παραγγέλματα διά την καλήν ανατροφήν των παιδων) introduced pedagogical ideas and concepts which derived from the European Enlightenment and were new to the Greek educational system. Special reference should be made to the indirect but crucial introduction and popularisation of the pedagogical theories of John Locke to the wider geographical area of South-Eastern Europe. However, in spite of the formulation of a course of women's studies — a radical proposal at that time— these theories preserved a classical background and a conservative frame of reference (Quintilianus, abbé de Fleury, Fénelon) within a system of values which was governed by traditional ecclesiastical ethics.

D. G. APOSTOLOPOULOS - P. D. MICHATLARI - MAHI PATZI, A Famous Legal Manuscript which had so far Escaped Attention. Manuscript Γ by Gerasimos of Argolis.

This study restores a nomocanonical source and provides scholars with a manuscript for which there have been, so far, two mistaken variant readings. To be precise, the article deals with «manuscript Γ by Gerasimos of Argolis» —from which Rallis and Potlis first derived material for the 5th volume of their *Constitution of the Divine and Holy Canons*— which had either been considered lost for ever (in the fire of Thessaloniki in 1917) or was wrongly identified with another manuscript in the possession of the Bishop of Argolis himself —and which Rallis and Potlis used in the first four volumes of the *Constitution*.

After a time-consuming and exhaustive search, «Man. Γ», as Rallis and Potlis designated it, was located on the shelves of the Library of the Department of History of Modern Times, Ioannina University, where it had come to rest, in accordance with the expressed wish of its last owner, Eulogios Kourilas, the Metropolitan of Korytsa.

This study proves that the manuscript was put together in the second half of the 18th century, by the scholar and collector of manuscripts Nikolaos Karatzas, and then passed into the possession of the Bishop of Aegina and Hydra, Gerasimos, who later moved to the see of Argolis.

After the restoration of the source, the study publishes the table of contents which Nikolaos Karatzas himself drew up, while texts are identified which were published from this manuscript and the notion is reconsidered that «manuscript Γ» was the only source for four texts of the Byzantine era (Regesten 1072, 1973, 2027 and regeste N. 2244).

B. BOBOU-STAMATI, *Methodios Anthrakitis and his Τετράδια*.

The case of the condemnation of Methodios Anthrakitis by the Synod of the Patriarchate of Constantinople in August 1723 has aroused the interest of scholars. There are, however, many aspects of the story which remain dark and confused. Note has been made of our ignorance of the teachings of Anthrakitis, which formed the basis of the charge by Ierotheos and provoked the condemnation. This is a natural consequence, since, in accordance with the verdict of the Synod, the τετράδια or notebooks with the contents of his instruction were burned, and the Patriarchate was vigilant in ensuring the strict application of its verdict, both by Anthrakitis and his disciples. From the correspondence of his accusers Ierotheos and Anastasios Nikolopoulos with Neophytos Mavromatis, the former Bishop of Arta, a piece of evidence emerges which has not so far been noted: mention is made there of certain other τετράδια, apart from those transmitting the teachings of Anthrakitis. In these, Anastasios Nikolopoulos had recorded the charges and the investigations into the erroneous beliefs of Anthrakitis and had sent them to Ierotheos in Constantinople, no doubt to support him in the effort to have Anthrakitis condemned. These τετράδια were the cause of a misunderstanding between them, revealed in the correspondence with Neophytos Mavromatis to which I have referred.

A manuscript is presented here from Kalymnos, unheaded and truncated, from the study of which much evidence is revealed in support of the position that the document transmits the τετράδια of Anastasios Nikolopoulos, which are of value in that they preserve many passages from the contentious works of Anthrakitis, unknown from any other source. Publication of this manuscript is under way.

NOTES

J. E. STEFANIS, *Διὰ δακτυλίου τοξεύων*. — Proposed here is the reading ὡσπερ οὐ[ν ὁ] διὰ δακτυλίου τοξεύων etc. for frag. XXV of PHerc. 1015, which has already been published in the periodical *Cronache Ercolanesi* 21 (1991) 97 ff., and it is claimed that the simile has the following meaning: «just as someone who has learned to shoot an arrow through a ring, that is, a fine archer, could not miss if aiming at a door, so he who ....». The latter could be identified with a fine orator.

G. DIMITROKALLIS, Observations on the Architecture of Saint Charalampos' in Maroneia. — The second phase of the recently excavated church of Saint Charalampos in Maroneia (Thrace), according to Professor Th. Aliprantis, was an archaic cross-in-square church (aisles and nave separated by solid walls) of the Frangokklisia in Attica variation. On the evidence of the supposed great dome (d = 8.00 m) we ought to see not a cross-in-square church, but rather a centrally-planned ambulatory church of the Aghia Sophia at Salonica type. But more probably the monument was a three-aisled, wooden-roofed basilica.

ALKMENE STAVRIDOU-ZAFRAKA, *Provincia Velechative*. — It has been asserted by many scholars (G. L. Tafel, D. Zakythenos, A. Avramea, J. Koder, F. Hild) that Provincia Velechative mentioned in the chrysobull of Alexios III Angelos (1198) and in the Partitio Romaniae (1204) was the area between Demetrias and Halmyros on the Gulf of Pagaseticos in Thessaly.

In this paper, evidence brought from documents of John Apokaukos, Metropolitan of Naupaktos, proves that Velechative-Βελεχατουῖα was the mountainous area near Salona (Amphissa) and Lidoriki and that there was a bishopric of Belas in the same area, subordinate to the Bishop of Neopatrias (Hypate).

P. SOTIROUDIS, *The Mss Catalogue at the Metropolis of Thessaloniki, Centre for Theological and Hagiological Studies* (Supplement). — A revision is made of the description of the contents of ms 4, which was published in vol. 44 (1994) 86-89.